

Politické strany po 2. světové válce

Systém politických stran a nové politické prostředí se v poválečném Československu utvářely především na základě tzv. Košického vládního programu, který do tohoto procesu zasáhl tím, že umožnil obnovení činnosti jen několika málo stran ze širokého spektra, tak jak bylo známé z doby první republiky. Na formování stranického systému po roce 1945 měla velký vliv i zkušenost prvorepublikové politické praxe s chováním stran z doby mezi podpisem mnichovského diktátu a 15. březnem 1939, a v neposlední řadě i zkušenost společnosti z období okupace českých zemí a 2. světové války. Obnovená Československá republika měla fungovat jako národní stát Čechů a Slováků, ovšem realizace této myšlenky, vyhlášené rovněž Košickým vládním programem, byla provázena dvěma zásadními problémy:

- řešením vztahu k dvěma největším národnostním menšinám – Němcům a Maďarům
- otázkami konkrétních postupů v řešení vzájemného vztahu mezi Čechy a Slováky

Původní model rozdělení politického vlivu, známý z doby první republiky, byl výrazně omezen. Novou politickou základnou poválečné společnosti se stala společná Národní fronta Čechů a Slováků, což a priori znamenalo, že v politickém systému chyběla opozice. Politické strany, jejichž činnost byla po roce 1945 povolena, měly program buď socialistický nebo sociálně reformní, nebo se alespoň nestavěly proti realizaci poválečných přeměn.

Na území dnešní ČR se obnovila činnost pouze čtyř stran. Nejvýraznějším aktérem politického dění v tomto období byla *Komunistická strana Československa*, která svým programem pokračovala v linii založené v první republice a po válce byl její vliv posílen výraznou vazbou na politiku tehdejšího Sovětského svazu jako reprezentanta vítězů 2. světové války ve střední a východní Evropě a osvoboditelů republiky.

Další obnovenou stranou byla *Československá strana národně socialistická*. V průběhu vývoje v letech 1945 – 1946 se národní socialisté vypracovali do pozice největšího „protivníka“ KSČ. Ve své činnosti se opírali o svoji dlouholetou předválečnou politickou tradici. Poměrný úspěch zaznamenali ve volbách v roce 1946, po volbách v roce 1948 strana působila v rámci Národní fronty jako Československá strana socialistická.

Československá strana lidová byla jediná „nesocialistická“ občanská strana, která po druhé světové válce obnovila na území dnešní ČR svoji činnost. O povolení činnosti a přijetí lidovců do Národní fronty se postarali především ti její členové, kteří velmi výrazně působili v exilové Londýnské vládě. Díky těmto zásluhám byli lidovci po válce přijímáni společností mnohem lépe, než tomu bylo po vzniku republiky v roce 1918. Její výsledky ve volbách v roce 1946 a osud po roce 1948 byl obdobný jako u České strany národně socialistické.

Poslední obnovenou stranou byla *Československá sociálně demokratická strana dělnická*. Po osvobození se sociální demokraté nacházeli ve velmi špatném stavu, zapříčiněném několika faktory. Prvním z nich bylo to, že v předválečné ČSR existovala velmi silná německá sociální demokracie, která vlastně nahrazovala československou sociální demokracii v příhraničních oblastech. V nich po válce neměla ČSDSD téměř žádné členy a její předválečná organizační struktura byla díky odsunu Němců rozvrácena. Dalším faktorem bylo to, že na sociální demokraty dopadla tvrdě i nacistická perzekuce. Sociální demokracie se neobnovila na Slovensku, již v době Slovenského národního povstání se sloučila s Komunistickou stranou Slovenska. Díky působení všech těchto problémů nebyla sociální demokracie v osvobozeném Československu jednotná. V říjnu roku 1945 bylo z názvu strany vypuštěno slovo „dělnická“ a strana se přejmenovala na *Československou sociální demokracii*. Po neúspěchu ve volbách v roce 1946 probíhal uvnitř strany spor o vztahu ke KSČ, který nakonec po volbách v roce 1948 vyústil ve sloučení s KSČ.